

בְּנֵי־נֶשֶׁר: יח שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי כְּתִיב וְאַרְבָּעָה קָרִי
וְאַרְבָּעָה לֹא יָדַעְתִּים: יט דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר | בַּשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ
נָחַשׁ עָלֵי צוּר דֶּרֶךְ־אֲנִיָּה בְּלִבִּים וְדֶרֶךְ גִּבּוֹר בְּעֵלְמָה:

הוא "לא תקח האם וכו'" 92 יקרוה ערבי נחל, שהם אכזרים, יאכלוה בני נשר שהם רחמנים. ולכאורה אינו מובן. והעניין: כי הקב"ה נתן לנו שתי מצוות, מצוות כיבוד אב ושילוח הקן, ובשניהם כתיב 93 "למען ייטב לך והארכת ימים". ומצוות כיבוד אב ואם הוא רחמים גדולים וחסד גדול שירחם על אביו ואמו בעת זקנותם, כמ"ש בגמ' 94. ומצוות שילוח הקן הוא אכזריות גדולה כמ"ש בזהר 95 שהציפור צועקת בקול מר ומפילה עצמה לים. וזה שאמרו בגמ' 96 שעושה מידות הקב"ה רחמים ואינן אלא גזירות, אין פירושו שמידותיו של הקב"ה גזירות ח"ו, שהוא מלא רחמים, אלא שמצוה זו שצונו לא משום רחמנות, כי הוא אינו אלא גזירה, מפני שהוא אכזריות, ולכן מי שמלעיג על כיבוד אב, שהוא רחמנות, ועל שילוח הקן שהוא אכזריות יקרוה ערבי נחל שהם אכזרים, והוא עונש על שמלעיג על שילוח הקן, ויאכלוה בני נשר שהם רחמנים, והוא עונש על שמלעיג על כיבוד אב 97.

(יח) שלושה המה נפלאו ממני. פירוש, שמתחילה ראיתם, ואחר כך תיכף הם נעלמים ממני. וארבע. פירוש, והרביעית. לא ידעתם. פירוש, לא ידעתי אותו מתחילה ואיני יודע כלל.

(יט) דרך הנשר בשמים. פירוש, שהנשר ידאה עד לשמים, וברגע אחד לא נודע מקומו איה הוא. דרך נחש עלי צור. שהנחש הולך מהרה ומסתיר עצמו תחת הצור ולא נודע. דרך אניה בלב ים. שהאניה שטה בים מהרה מאוד ותיכף לא נראית. ודרך גבור בעלמה. כשהעלמה מעוברת זה לא נודע מעיקרו. והעניין: שהתורה נחלקת

92 דברים כב, ו. 93 דברים כב, ז. ובעניין כיבוד אב נאמר בדברים ה, טז: "למען ייטב לך על האדמה". 94 קדושין לא, ב. 95 זוהר חדש רות עז: מצפצפא ואזלא ולא ידעה לאן אתר אזלא, מנודא למיבד גרמא. כלומר מצפצפת והולכת ואינה ידועת לאן ללכת ונודדת לאבד את עצמה. 96 ברכות לג, ב. 97 ר' בחידושי רבינו לברכות לג, ב. וז"ל: "והכי פירוש, שבכל התורה לא נאמר אריכות ימים, כי אם בשני דברים הללו כיבוד אב ושילוח הקן, לפי שאין השלימות ניכר באדם אלא כשיש לו שתי מידות הפוכות, דהיינו מידת הרחמנות ומידת אכזריות, לפי שכשהאדם נוהג במידה אחת אינו מוכרח לומר שהוא צדיק, אלא י"ל שכך הוא טבעו, אבל כשיש לו שתי מידות הפוכות כגון רחמנות ואכזריות אז מוכח שהוא צדיק, לכך נתן הקב"ה לישראל מצוות של רחמנות שהוא כיבוד אב ואם שהוא רחמנות גדולה, לפי שכשבאים לידי זקנה ואין להם מקום לנות דין הוא שירחם עליהם. ושוב נתן להם מצוות אכזריות דהיינו שילוח הקן שהוא אכזריות גדולה, שנוטל הבנים ומשלח האם, ואיתא בירושלמי (וכעניין זה איתא במדרש רות החדש דף ז) שכשמשלח האם לפעמים הולכת מחמת צער וטובעת במים, אם כן הוא בודאי אכזריות גדולה, לכך כתיב בשתי מצוות אלו אריכות ימים, לפי שבשתי מידות הללו נשלם האדם בתכלית הטוב. ובזה אתי שפיר מ"ש בברכות שם מפני שעושה מידותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזירות, ור"ל שבאמת אין זה רחמים אלא כגזירות רק שכך גזר השי"ת. וז"ש בעקידה [בראשית כב, יב] "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה". וקשה מאי לשון "עתה ידעתי", והלא הוא היה צדיק גם מקודם לכן. אבל לפי מ"ש אתי שפיר, לפי